

20 Νοεμβρίου 2020

Η Παναγία ως ναός του Θεού (Κωνσταντίνου Μιλτιάδης Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Αν θα επιχειρούσε κανείς να περιγράψει με μία μόνον φράση τον ρόλο και τον σκοπό της Εκκλησίας, θα μπορούσε να πει ότι «Σκοπός της Εκκλησίας είναι να

φανερώνει τον Θεό στον κόσμο». Και για να πετύχει τον σκοπό της αυτόν η Εκκλησία χρησιμοποιεί τη Θεολογία. Η Θεολογία, λοιπόν, εκφράζει την πίστη της Εκκλησίας με δύο τρόπους· είτε με τον λόγο είτε με εικόνες. Οι δυνατότητες όμως τόσο του λόγου όσο και των εικόνων, όταν επιχειρούν να φανερώσουν τον Θεό, είναι αναγκαστικά πολύ περιορισμένες, και γι' αυτό, προκειμένου να κατανοήσει κανείς ορθά το περιεχόμενό τους, πρέπει η προσέγγισή τους να γίνεται με μεγάλη προσοχή και λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα χρήσης εικόνων για την έκφραση της πίστης της Εκκλησίας είναι η γιορτή που πανηγυρίζουμε σήμερα, η γιορτή των Εισοδίων της Θεοτόκου.

Το ιστορικό υπόβαθρο της γιορτής αυτής βρίσκεται στη βυζαντινή περίοδο. Στα Ιεροσόλυμα, στη θέση όπου παλιότερα βρισκόταν ο περίφημος ναός του Σολομώντα, ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός έχτισε μία μεγάλη βασιλική προς τιμή της Παναγίας. Τα εγκαίνια της εκκλησίας εκείνης έγιναν στις 20 Νοεμβρίου του

534 μ.Χ. και η ανάμνησή τους γιορτάζονταν κάθε χρόνο στις 21 Νοεμβρίου με ιδιαίτερη λαμπρότητα. Στα τέλη του ζ ή στις αρχές του η μ.Χ. αιώνα, η πανήγυρη αυτή συνδέθηκε με έναν αρχαίο χριστιανικό θρύλο, σύμφωνα με τον οποίο η Παναγία σε ηλικία 3 ετών αφιερώθηκε από τους γονείς της στον ναό του Θεού που βρισκόταν στο ίδιο ακριβώς σημείο, όπου είχε χτιστεί η νέα εκκλησία. Αυτός είναι ο λόγος που το αποστολικό ανάγνωσμα της σημερινής γιορτής από την Προς Εβραίους Επιστολή αναφέρεται στην περιγραφή του ναού της Ιερουσαλήμ.

Η σύνδεση αυτή του ναού της Ιερουσαλήμ με μία γιορτή της Παναγίας κρύβει ένα βαθύτατο συμβολισμό, που για να τον κατανοήσει κανείς πρέπει να λάβει υπόψη του τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι κατά την προχριστιανική περίοδο αντιλαμβάνονταν τους ναούς. Κοινό χαρακτηριστικό όλων σχεδόν των αρχαίων θρησκειών ήταν η αντίληψη ότι οι θεοί κατοικούσαν ταυτόχρονα στον ουρανό και στους ναούς που ήταν αφιερωμένοι σ' αυτούς. Έτσι, ο ναός αποτελούσε το χώρο όπου η διαφορά μεταξύ ουρανού και γης αίρεται, οπότε όποιος εισερχόταν στον ναό, βρισκόταν ταυτόχρονα μπροστά στον ουράνιο θρόνο του θεού. Στον χώρο του ναού συντελείται μία υπέρβαση των κατηγοριών του γήινου και του ουράνιου, καθώς τα όρια μεταξύ επίγειου και ουράνιου κόσμου σχετικοποιούνται. Έτσι, ο ναός αποτελούσε, κατά τις αντιλήψεις των αρχαίων, ένα κομμάτι γης που έφτανε μέχρι τον ουρανό η, αντίστροφα, ένα κομμάτι ουρανού που άγγιζε τη γη.

Ακριβώς επειδή ο χώρος του ναού ήταν συνδεδεμένος με τέτοιες παραστάσεις, απαγορευόταν στους πιστούς να εισέρχονται σ' αυτόν. Στο εσώτερο μέρος του ναού της Ιερουσαλήμ εισερχόταν μόνον ο αρχιερέας μία φορά το χρόνο, για να ραντίζει τον χώρο με το αίμα της θυσίας που προσφερόταν στην αυλή. Αυτή την αυστηρή οριοθέτηση του χώρου όπου κατοικεί η θεότητα από το χώρο όπου κατοικούν οι άνθρωποι κατάργησε ο Ιησούς Χριστός. Καθώς ο Θεός έγινε άνθρωπος και ήρθε να κατοικήσει μεταξύ των ανθρώπων, κατάργησε κάθε διαχωριστικό μεταξύ θείου και ανθρώπινου.

Με την ενανθρώπιση του Θεού ολόκληρος ο κόσμος έγινε πλέον ένας ναός, όπου όλοι οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας με τον Θεό. Έτσι, ο χριστιανικός ναός συμβολίζει με την αρχιτεκτονική του το σύμπαν και κάθε μέρος του ένα τμήμα του κόσμου. Το δάπεδο συμβολίζει τη γη πάνω στην οποία βρίσκονται οι άνθρωποι. Η οροφή συμβολίζει τον ουρανό και γι' αυτό στο κέντρο της εικονογραφείται πάντοτε ο Παντοκράτορας, η εικόνα δηλαδή του Χριστού, ο οποίος παριστάνεται συνήθως σε μία μέση ηλικία -ούτε νέος ούτε γέρος- για να δείξει την ένωση του Υιού με τον Πατέρα. Το αρχιτεκτονικό τμήμα του ναού που συνδέει το δάπεδο με την οροφή, που συνδέει, δηλαδή, τη γη με τον ουρανό, είναι η κόγχη του ιερού. Αυτός είναι ο λόγος που στο συγκεκριμένο σημείο

εικονογραφείται η Παναγία. Για να δείξει ότι χάρη στη συμβολή αυτού του φτωχού κοριτσιού από την Παλαιστίνη έγινε δυνατή η ένωση του ουρανού με τη γη. Μία σειρά από συμβολισμούς και εικόνες, που όμως, όταν ερμηνευτούν σωστά, συνοψίζουν όλη τη θεολογία της Εκκλησίας.

Η εικόνα της Μαρίας που εισέρχεται στον ναό περιγράφει με τον πιο παραστατικό τρόπο τον ρόλο της στην ιστορία της σωτηρίας του ανθρώπινου γένους. Αν ο ναός της Ιερουσαλήμ συμβόλιζε τον τόπο κατοικίας του Θεού, στα σπλάχνα της Μαρίας κατοίκησε πραγματικά ο Θεός. Αν ο ναός της Ιερουσαλήμ συμβόλιζε τον ουράνιο θρόνο του Θεού, η Μαρία καθίσταται πραγματικός θρόνος και δίκαια ο υμνογράφος της σημερινής γιορτής την ταυτίζει με τον ουρανό:

«Χαίρει ο ουρανός και η γη τον ουρανόν τον νοητόν πορευόμενον ορώντες εις θείον οίκον ανατραφήναι σεπτώς».

Και αν, τέλος, ο ναός της Ιερουσαλήμ ως τόπος κατοικίας του Θεού ήταν για τους Ιουδαίους άγιος, δίκαια η Μαρία αποκαλείται από τους χριστιανούς “Παναγία”. Με την εικόνα της εισόδου της Μαρίας στον ναό του Θεού δηλώνεται σαφέστατα η κατάργηση των διαχωριστικών ορίων μεταξύ ουράνιου και επίγειου κόσμου που επιτεύχθηκε με τη σταυρική θυσία και την ανάσταση του Χριστού. Τώρα πια όλοι έχουν τη δυνατότητα να γίνουν πολίτες του ουρανού. Όμως αυτή η δυνατότητα, αυτή η χάρη που έκανε ο Θεός στους ανθρώπους, δεν είναι απαλλαγμένη από υποχρεώσεις. Εφόσον όλος ο κόσμος, όπως αναφέρθηκε, έγινε ένας ναός του Θεού, δεν είναι δυνατόν να συμπεριφέρεται κανείς διαφορετικά στην καθημερινή του ζωή και διαφορετικά τις Κυριακές μέσα στην εκκλησία. Αν στην εκκλησία έρχεται κανείς για να δοξάσει τον Θεό, το ίδιο οφείλει να κάνει και με όλες τις πράξεις του στην καθημερινή του ζωή.

Είναι γνωστό ότι οι κοσμογονικές αλλαγές του τέλους του εικοστού μ.Χ. αιώνα σε πολιτικό-κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο κλόνισαν τις ελπίδες εκατομμυρίων ανθρώπων και γέννησαν σε πολλούς από αυτούς αισθήματα ανασφάλειας και αβεβαιότητας. Χιλιάδες είναι εκείνοι που απογοητευμένοι από τα διάφορα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα αναζητούν λύσεις και καταφύγιο στις πιο απίθανες θρησκείες που γεννά το μυαλό του ανθρώπου. Μέσα σ’ αυτόν το γενικό αποπροσανατολισμό της σύγχρονης εποχής οι χριστιανοί καλούνται να γίνουν με τον τρόπο της ζωής τους οι οδοδείκτες για τους άλλους ανθρώπους. Αυτό προϋποθέτει ένα διαρκή αυτοέλεγχο, ώστε όλες τους οι επιλογές και οι ενέργειες να είναι σύμφωνες με το θέλημα του Θεού. Προϋποθέτει μία ετοιμότητα από την πλευρά των χριστιανών, ώστε να μπορούν να ακούν σε κάθε στιγμή της ζωής τους το τι ζητάει ο Θεός απ’ αυτούς και να είναι σε θέση να επαναλάβουν τα λόγια της Μαρίας: «ιδού η δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά το ρήμα σου» (Λουκ. α 38). Τότε

θα ισχύσουν και γι' αυτούς τα λόγια του Χριστού με τα οποία κλείνει η ευαγγελική περικοπή της γιορτής: Χαρά σ' εκείνους που ακούν τον λόγο του Θεού και που τον εφαρμόζουν (Λουκ. ια 28).

Πηγή: agiazoni.gr